

Kroppen og Ånden 2. Sjælesorgens samtale
Leif Andersen.
Kolon 2016
517 sider

Anmeldt af Heidi Frølund Pedersen

Som det fremgår af titlen, er bogen nummer to i et omfattende tobindsværk om sjælesorg og teologi og følger op på *Kroppen og Ånden 1. Sjælesorgens basis*. Bind 2 er en håndbog om sjælesorgens praksis og zoomer ind på forskellige tematikker, som ofte udspiller sig i det sjælesørgeriske rum. Forfatteren præsenterer temaerne i essay-form, hvor han på fineste vis og med en vis portion humor og skæve kommentarer sammenvæver sjælesørgerisk teologi med sine egne erfaringer fra sjælesorgens rum og sit personlige liv. Læseren inviteres på denne måde i mesterlære om sjælesorgens væsen og praktik, og forfatteren trækker på en bred viden inden for filosofien, psykologien, litteraturen og kunsten til at skærpe sine pointer og give læseren mulighed for spejling i konkrete fortællinger. Der krydshenvises til bind 1, men som sådan kan bind 2 læses uafhængigt.

Første del af bogen, »Helbredende relation«, udfolder *mødet* med den enkelte konfident som sjælesørgerens vigtigste

kompetence; at kunne lytte sig ind på dette menneske og kende, hvad hver enkelt har brug for. Citatet: »Hvad der kurerer en smed, slår en skrædder ihjel« slår tonen an til en svær linedans mellem omsorg og konfrontation, mellem lyttende ører og fast formaning. Leif Andersen præsenterer en række arketyper, som har hvert sit kendetegn og hver sin problematik, der skal mødes på vidt forskellige måder. Denne manøvre gør det tilpas konkret, så man faktisk kan tage ved lære og nikke genkendende: »Nej, sådan skal hun eller han selvfølgelig ikke mødes«. Der gives praktiske forslag til, hvordan man kan udspørge og afsøge, hvad konfidenten har brug for. For såvel den garvede som den uerfarne sjælesørger bliver det tydeligt, at der er behov for forskellige værktøjer til forskellige mennesker til forskellige tider, og at det kræver ydmyghed og lærevillighed at blive og vedblive at være en dygtig sjælesørger. Temaet »Guds tolk« tager udgangspunkt i den umulige rolle, som sjæ-

lesørgeren fra tid til anden kan finde sig selv i: at forklare og forsvare de lidelser og uretfærdigheder, som overgår mennesker, og som konfidenten kommer anklagende til Gud med. I stedet minder Leif Andersen læseren om Kristus som stedfortræderen, som Guds tolk, og det befriende for både sjælesørger og konfident, når der peges hen på ham. Temaet »Det knækkede sind« rummer en introduktion til forskellige ressourcer og viden, som sjælesørgeren kan få brug for i mødet med mennesker, som kræver hjælp fra psykiatrien – men som måske i første omgang søger hjælp i sjælesorgen. At kunne navigere i mødet med personlighedsforstyrrede, misbrug og psykisk sygdom og vide, hvornår fagfolk med psykiatrisk eller terapeutisk baggrund skal tage over er nødvendigt, men undsiger ikke nødvendigvis, at der også kan være behov for sjælesorg i disse tilfælde. Temaet »Det dynamiske møde« udfolder, hvordan greb fra den terapeutiske samtale (eksempelvis viden om overføring og modoverføring) kan udruste sjælesørgeren til at indgå i samtalen og navigere i den dynamik – forstået som følelsesmæssig påvirkning og involvering – der opstår imellem sjælesørger og konfident, og som man som sjælesørger kan blive fanget i, hvis man ikke er opmærksom.

Den bibelske fortælling om Job og hans venner er en central nøgle igennem hele bogen til at åbne for indblik i sjælesorgens natur, faldgruber og mulige veje og inddrages hele vejen igennem bogen. Blandt andet i afsnittet om »Fortællingen«, hvor faldgruben »at ville finde en mening med lidelsen«, som Jobs venner ufølsomt forsøger, tages under kærlig be-

handling. Eller i afsnittet »Ritualer, bøn og bibel«, der afdækker, hvorledes disse redskaber kan bruges – men også misbruges – i overivrige forsøg på at ville trøste og hjælpe personen i dyb sorg og smerte. Her inddrages Jobs klagesang som eksempel på den ret, barnet har til at råbe og vræle ad Gud i protest over den uretfærdighed, der er overgået ham. At Job senere må æde sine ord i sig, fordi klagesangen ikke var dækkende, gør den ikke forkert – og heri afsløres den nådefulde teologi: At den protesterende rummes og bydes velkommen – fordi den protestfyldte bøn er med til at holde relationen til Gud i live.

Bogens anden del, »Forligelsens tjeneste«, går dybere ind i netop denne tematik: at det ikke er sjælesørgerens opgave at forsvare Gud, forklare mening, irrettesætte konfidenten og genskabe tilliden til Gud – sådan som netop Jobs venner forsøger. Men i stedet at være medlevende og nærværende – og indimellem stille sig på konfidentens side og råbe med i protesten. Leif Andersen advarer mod voldstrøst i form af utidig opmuntring eller overtalelse. I stedet minder han igen om, at den egentlige opgave i sjælesorgen er at pege hen på Kristus, som den der har forliget Gud og mennesker. Forfatteren tager livtag med dybe eksistentielle og teologiske temaer som teodicé-problemet og har en fintfølelse evne til at beskrive, hvorledes disse temaer psykologisk set giver sig udtryk og kan mødes i sjælesorgens rum. Vrede behandles på forskellig vis som tema gennem hele bogen. Som Leif Andersen tørt konstaterer, så er det i dag ikke længere en nyhed, at man kan blive vred på Gud. Tidligere turde man

ikke blæse ud i protest over for Gud, men i dag er det måske så selvfølgelig at kunne give udtryk for sin vrede over for Gud, at det nu er vanskeligere at fastholde respekten om Gud. Et andet tema om »Skam og anerkendelse« hjælper læseren til at kende forskel på *skylden*, som »det, jeg har gjort forkert«, og som jeg som menneske har brug for tilgivelse for. Og så *skammen*, som den gennemgribende følelse af »at jeg er forkert«, som jeg har brug for Guds anerkendende og helbredende blik for at slippe. Et efterfølgende afsnit om »Guilt revisited« behandler skyld og skam i endnu dybere lag af teologiens rigdom som også en ikke-teolog kan følge og tage ved lære af. Et af de sidste temaer i bogen er »I sorgens rum«, hvor forfatteren sammenfatter de forskellige indsigter og erfaringer i sjælesorgens praksis i 17 »how to do it« anvisninger (fra side 390). Han undskylder den lidt manual-agtige form – men det er unødvendigt, for det er generøst med en sådan opstilling af de vigtigste take-home-messages fra en erfaren sjælesørger. Her nævnes de første tre og to andre anvisninger, som umiddelbart er mine yndlings:

1. »Vær fuldt til stede«. Det må være færdighed nummer et for enhver sjælesørger.

2. »Få dem til at fortælle«. Fortællingen har en vigtig funktion. Som Leif Andersen understreger, så »... er ikke bare gentagelse – det er proces. Historien er måske den samme, men det er jeg, der fortæller den, ikke« (s. 392).

3. »Hold igen med svar«. Forfatteren uddyber: »Vi spørger; vi længes efter svar; vi skrider efter svar på vores Hvorfor? – og

hvis folk så forsøger sig med et svar, river vi hovedet af dem!« (s. 394). Ja! – det er virkelig sandt, at det er en reaktion, man får. Og fristelsen til at give svar kan være stor – men er ikke (altid) sjælesørgerens lod.

7. »Forsvar ikke Gud«. Leif Andersen kunne lige så godt have skrevet: Lad være med at være som Jobs venner, der forsvarrede Gud og anklagede Job. Gør det i stedet muligt, at konfidenten kan gå i rette med Gud. Som forfatteren skriver, så inviterer Gud på følgende vis: »Jeg har en del at komme med; Og så skal I også komme med det, I har...«. Ikke fordi vreden er ufarlig, men den bliver farlig og nedbrydende, hvis vi ikke sætter ord på den. »Gud kan godt se forskel på frækhed og fortvivelse«, som forfatteren skriver (s. 407).

Og endelig:

17. »Sæt lyset på Kristus«, der handler om »lidelsens ligedannelse med Kristus«. At man sammen henter fortællingen om Kristus som den solidarisk lidende frem; men også – når tid er – kan finde trøst og fornyet tillid til Gud i det perspektiv, at gennem lidelsen er vi tættere på Kristus end noget andet sted. »I lidelsen gør han [Jesus] sig lige med os, og i lidelsen ligedannes vi med ham« (s. 423).

Opsummeret: Bogen er velskrevet, inviterende, lærerig og fyldt med praktiske anvisninger, illustrative cases og teoretiske overvejelser til inspiration for den uprøvede såvel som den erfarne sjælesørger. Den er et must-read, og undervejs føler man sig i godt selskab med en af nutidens skarpeste teologer på sjælesorgsområdet. Hermed varmt anbefalet.